

De Eraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 23 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van het blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 56, te Amsterdam.
Insendingen, die later dan Dinsdag vóór namiddag te 12 uren worden ontvangen, ranssen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 20 Maart 1910. No. 1681.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 2.20 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangegonnen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecties en Adverteerders; van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elken regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f —.12 per regel.

Pro Siege.

DERDE REEKS. (Vijde gedeelte).
Christus Koningschap en de Staat.
III.
DE EENHEID VAN ONS GESLACHT.

Want, alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. Joh. 3:16.

Zoo is dan het optreden van de eenheid der wereld in een veelheid van zelfstandige Staten door God gewild en door de Gemeene Gratie bevorderd en verwezenlijkt. In haar zondigen toestand was de wereld niet meer in staat, om als machtige eenheid haar eigen toekomst te beheerschen. Deeling en splitsing was, zou hoogere ontwikkeling van het menschelek leven mogelijk blijken, onmisbaar, en alleen de vorming van Staten kon aan die gedeelde groepen zulk een verband en vastheid geven, als noodig was, om een hoogere vorm van menschelek leven te doen opbloeien. Al wat aan het stamverband vastheid, gelijk nu nog een deel der nomadische Arabieren, of als horde bestond, gelijk dit bij de negers het geval is, kwam niet voort. Alleen waar een Staatsleven ontloopt, was doorgaande ontwikkeling; en al wat de oudheid ons, onder het schild der Gemeene Gratie, voortreffelijk heeft nagelaten, is aan dien Staatsvorm te danken geweest, hetzij aan den kleinen Staatsvorm, gelijk die in Griekenlands steden ontloopt, hetzij aan den breederen Rijkvorm, gelijk die in Midden-Azië, Egypte en het Romeinsche Rijk tot stand kwam. Alleen in den Staat is zekere hoogere menscheleke ordening, ernstige rechtsbedeeling, en bevordering van stoffelijke en geestelijke ontwikkeling tot aantijgen regepen.

Dit nam intusschen niet weg, dat de eenheid van ons menschelek geslacht, tegen dit beginsel van deeling, tot in het bloed trecken bleef. Dit kon niet anders. Immers krachten zijn eenheid van oorsprong, is en blijft geheel het menschelek geslacht één levend organisme. De menschelek vormt één wezen. Al wat menschelek in echten zin is, vindt bij al wat menschelek, weerklinkt. De vormen, waarin dit zich uit, mogen verschillen, in den grond der zaak blijft al het menschelek één. Vandaar de gedurig opkomende reactie tegen de in-deeling van de wereld in Staten en het gedurig weer opkomende pogen, om de vele Staten tot eenheid te versmelten, ten einde alzo tot de stichting van één groot, alomvattend wereldrijk te geraken. Vooral oudtijds kon deze gedachte daarom te lichter opkomen, omdat men de wereld nog zoo weinig in haar uitgestrektheid kende, en toch alles wat men er van kende, onder het begrip „de wereld“ saamvatte. Amerika en Australië kende men ganschelijk niet. Van wat nu China en Japan zijn, wist men zelfs in Voor-Azië nauwelijks af, van Indië en den Archipel slechts zeer weinig, en het Midden en Zuiden van Afrika was en bleef een mysterie. Feitelijk rekende men dan ook alleen met wat om de Middellandsche zee lag, die destijds als de eigenlijke wereldzee gold, en voorts strekte men zich in Azië, Europa en Afrika alleen zoover uit, als men met deelen van deze werelddeelen voeling en aanraking had. Zoo kon de Keizer van Rome zich ten slotte geheel te goeder trouw beelden, dat de gehele wereld aan zijn gezag onderworpen was. Het zelf bedrog, dat hierin school, bleek toen de Volksverhuizing weer tot het optreden van afzonderlijke, zelfstandige Staten leidde, maar de idee van de eenheid der wereld sprak er toch luid in.

Veel sterker nog treedt die idee van de eenheid der wereld in de Hellige Schrift op den voorgrond. In de Hellige Schrift wordt de eenheid van ons menschelek geslacht nooit losgelaten. Wel komt zelfs het woord: „menschelek“ er niet in voor, maar te sterker spreekt de eenheids-idee in de gedurig herhaalde uitdrukking van de wereld of van de volkeren. Reeds kort na de Sprakenverwarring gaat de belofte aan Abraham uit, dat „in zijn zaad alle geslachten der aards zullen gezegd worden“. Reeds in de belofte na den zondvloed was deze eenheid van ons menschelek geslacht gehandhaafd, in de vijfwerf herhaalde uitdrukking, dat God zijn verbond oprichtte met „alle levende ziel tot eeuwige geslachten“. Doch daarna wordt bijna altoos van de wereld of van de volkeren gesproken. God

heeft alzo lief de wereld gehad, dat hij, om haar te behouden, zijn eeniggeboren Zoon aan die wereld gegeven heeft. De akker waarop het zaad des Evangelies moet worden uitgestrooid, is de wereld. De apostelen moesten uitgaan om het Evangelie des Koninkrijks te prediken en getuigen van Jezus te zijn in de gehele wereld. Jezus is het Lam Gods dat de zonde der wereld wegneemt. Jezus geeft zijn lichaam voor het leven der wereld. Nog in zijn Hoogepriesterlijk gebed bidt de Christus, dat „de wereld gelooven moge dat Gij mij gezonden hebt.“ Onze Hoogepriester is gestorven aan het Kruis als een verzoening „niet alleen voor onze zonde, maar voor de zonde der gehele wereld“. Johannes betuigt evenzoo, dat de Zoon Gods gezonden is „tot een Zaligmaker der wereld“. En in de Openbaringen heet het jubelend, dat „nu de Koninkrijken der wereld geworden zijn onzes Gods“. Wat nu alzo in het Nieuwe Testament in vervulling ging, was evenzoo reeds in psalm en profetie steeds de grondtoon geweest. „Loof den Heere alle gij Heidenen, en prijst Hem alle natien“ is een toon die door heel het Oude Testament weerklinkt. Schier elk volk uit die dagen ontvangt de profetie, dat velen eruit zich tot den Christus bekeeren zullen. Wel worden de Heidenen, en stellen de Koningen der aarde zich op tegen Jehovah en zijn Gezalfde Koning, maar tot diezelfde Koningen gaat toch de roepstem uit, dat ze den Zoon kussen mogen, en alzo onder Hem de eenheid van ons menschelek leven herstellen. Griek of Jood, Scyth of Barbaar het valt al, als onderscheiding der volken, eens weg. In Christus is een eenheid voor heel de wereld gegeven, die boven de deeling in natien, volken en Staten eens uit zal gaan, tot ten slotte de Christus zelf zijn Koninkrijk aan God en den Vader zal overgeven, en het worden zal God alles en in allen, juist zoals het, ware er geen zonde tusschenbeide getreden, van meet af reeds hier op aarde zou zijn geweest.

Dit verband, dat de Schrift gedurig tusschen de verschijning van den Christus en de wereld legt, is intusschen niet dan hoogst zelden als bedoeling van Jezus' Koningschap uitgewerkt. Bijna uitsluitend heeft men het toegepast op de zaligmakende genade. De uitverkorenen die ten leven kwamen, waren niet enkel Joden, maar ook Grieken, en zelfs ook Scythen en Barbaars, ja uit alle volken, en in dien zin zou kunnen gezegd, dat Christus „de Zaligmaker der wereld“ was. Nu is het voorzeker waar, dat in de apostolische brieven vooral die betekenis op den voorgrond treedt. De Joodsche Christenen waren er nog steeds op uit, om de zaligheid aan de besnijdenis te binden. Vandaar dat de apostelen deze onjuiste voorstelling steeds weer afweiden en erallenen nadruk op leggen, dat de Heere zijn volk riep uit alle natien. In de Openbaringen wordt het lied des lofs dan ook aangeheven door wie Christus met zijn bloed gered heeft, „uit alle natien, volken en tongen“. Hiermede echter is de ernstige betekenis van Jezus' optreden om de wereld te redden, alermint uitgeput. Als eenmaal al zijn verlost en zullen zijn ingegaan, zal „de wereld“ niet weg zijn, maar zal op de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel de wereld juist behouden zijn. Uitvallen zullen dan de verlorenen, die Christus verworpen hebben. Zij vallen weg, maar de stam der menschelek, ons menschelek geslacht, blijft, en zal zelfs dan eerst den volken rijkdom vertoonen van al de gaven, die God de Heere bij zijn Schepping in ons menschelek geslacht gelegd had. Al is de zaligheid een persoonlijk goed, toch is het een goed, dat persoonlijk niet kan bezeten worden dan in organisch verband met alle medegegaden. Christus zelf predikte het ons in de gelijkenis van den Wijnstok met de ranken. De kwade ranken verdorven en vallen af en worden met vuur verbrand, maar de goede ranken blijven in den Wijnstok met de eigen levensvezelen gehecht. Of om op het andere beeld te wijzen, dat de Schrift hiervoor herhaaldelijk berigt, alle uitverkorenen en gezaligden saam vormen één mystiek Lichaam, en saam zijn ze lid of leden van het Lichaam, waarvan Christus het Hoofd is. Geheel de voorstelling van het geheel individualistisch karakter der zaligwording moet dus terzijde gezet, en daarentegen, juist voor de eere van Christus' naam, sterk naar voren worden gedrongen de eenheid en saamhoorigheid van alle geroepenen en gezaligden in het Lichaam van Christus. In den aanvang der dingen schiep God niet individuen, maar menschen die saam een menschelek geslacht uitmaakten, alzo een organische eenheid vormden, en saam met al wat er bestond de wereld uitmaakten. Dit werk Gods heeft eeten gepoogd te verderven en te niet te doen,

maar onze God waakte over zijn Schepping. Hij zond zijn eeniggeboren Zoon om dit zijn werk te behouden, en juist hierin sprak zich, naar luid Johannes 3:16, zijn liefde voor de wereld uit. „Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon gaf“.

Men wachte zich daarom op dit punt voor misverstand, en dit te meer, dat het woord wereld in de Schrift herhaaldelijk ook in kwaden zin voorkomt. De „vriendschap der wereld“ heet toch „vijandschap tegen God“. Heel „de wereld wordt voor God verdoemelijk“ geacht. En waar van God gezegd wordt dat Hij de wereld lief heeft gehad, wordt ons daarentegen toegevoegd: „Hebt de wereld niet lief“. Drieërlei betekenis van het woord „wereld“ heeft men daarom wel te onderscheiden, de eerste in goeden zin, de tweede in kwaden zin, en de derde neutraal. Neutraal is het woord „wereld“ genomen, als er b.v. van Jezus staat: „geheel de wereld gaat hem na“ (Joh. 12:19). Of als het in Lucas 2:1 heet, dat „de gehele wereld zou beschreven worden“, of ook als Jezus zijn apostelen opdraagt: „Gaat heen in de gehele wereld, predikende het Evangelie des Koninkrijks“. In al zulke uitdrukkingen is „wereld“ neutraal bedoeld, d.w.z. wordt onder „wereld“ alleen verstaan de menschelek, gelijk ze op aarde leeft. Maar naast dit neutraal gebruik van het woord „wereld“ is er tweërlei ander gebruik; het eerste in goeden zin, als bedoeld van de wereld gelijk God ze schiep, zoals ze Gods werk is en de openbaring van Zijn macht en wijsheid. Zoo in Psalm 50:12, als de Heere daar zegt: „Mijne is de wereld en haar volheid“; als het heet: „De wereld is bevestigd, zij zal niet wankelen“; en zoo dikwijls er sprake van is, dat God de wereld met zich zelve wil verzoenen, de wereld wil behouden, en de wereld alzo lief heeft, dat Hij haar zijn Zoon geeft. Doch vlak hiertegenover staat de zondige opvatting van het woord wereld, zoo gedoeld wordt niet op dit aardrijk, gelijk het uit Gods hand kwam, maar zoals het door de zonde verdorven is. Dan toch leest men vlak tegenovergestelde uitdrukkingen, zoo als Jezus zegt: „Ik bid niet voor de wereld“, „Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld“, en als zijn apostel getuigt, dat „de gehele wereld in het booze ligt“, zoodat „we de wereld en haar begeerlijken“ hebben te vlieden. Nu komt uiteraard bij het koningschap van Christus de wereld niet in neutralen zin, noch in kwaden zin ter sprake, maar uitsluitend de wereld als product van Godscheppende macht en wijsheid. Wij zouden in den laatste zin lever van ons menschelek geslacht of van de menschelek spreken, maar de Schrift doet dit niet, omdat ze den mensch altoos in verband met de aarde zelve en als geroepen heer der schepping neemt. Dat intusschen toch wel ter dege de menschelek bedoeld is, en er onder verstaan wordt, blijkt uit het neutraal gebruik, wijl dit niet anders dan van de menschen kan gebezigd zijn. Als er staat dat de gehele wereld Jezus naliep, is niet anders gemeend, dan dat de menschen Jezus naliepen, juist in gelijken zin als de Franschen van „tout le monde“ spreken, d.i. van „heel de wereld“, waar wij zeggen: alle menschen of iedereen, doelende op wat wij noemen: het groote publiek. Vandaar dan ook dat Jezus zelf de Zoon des menschen heet, d.w.z. niet landsman van deze of die nationaliteit, geen Griek of Jood, geen Scyth of Barbaar, maar Kind, Zoon des menschen in een zin die doelt op heel ons menschelek geslacht.

Van den eenen kant is alzo in den loop der eeuwen, de wereld, deze aarde, de menschelek gesplitst en gedeeld in tal van Staten; maar in weerwil van deze deeling blijft toch de wereld voor God staan in haar eenheid en vormt het menschelek geslacht, niettegenstaande zijn in-deeling in volken en natien, één groot organisch geheel, dat God als eenheid schiep, en dat eens weer in den glans van hoogere eenheid schitteren zal. Iets voelt die gevallen menschelek zelve nog van dien eenheidsdrang, en vandaar het streven der machtige heerschers, om zooveel Staten als ze slechts even kunnen, in één machtig wereldrijk op te lossen. Dit pogen echter mislukte bestendig. Het Rijk van Rome's Keizers het wereldrijk te noemen, was een pure illusie, het besloeg van de gehele wereld slechts een klein deel, en niet zoo lange jaren na zijn grootste uitbreiding viel het vanzelf ineen. Dit pogen liep uit op zelf bedrog, bleef zonder resultaat, en ging in bittere teleurstelling over. Maar tegenover die wereld-idee van Rome's Keizers verschijnt nu in het Hellig Kindeke van Bethlehem de drager van een gansch andere wereld-idee, die niet door geweld van wa-

penen, maar door kracht des Geestes zal verwezenlijkt worden. Deze eenheidsgedachte, die haar kracht zocht niet in de heerschacht der machten, maar in de verootmoediging van den mensch voor zijn God, dient zich ook wel aan als een Koninkrijk, maar niet als een saamstel van Koninkrijken, maar als één Koninkrijk. Het komt niet uit de wereld op, maar daalt van boven neder, en heet daarom het Koninkrijk der hemelen; maar wordt evenzoo het Koninkrijk Gods, of door Jezus: Mijn Koninkrijk, genoemd, b.v. als hij tot Pilatus zegt: „Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld“. Maar onder al deze vormen is en blijft het toch een Koninkrijk, het rijk van een Koning. Niet maar een Lichaam met een Hoofd, niet maar een leude onder haar herder, maar een Koning onder wiens scepter er een rijk is en die over dat rijk als Koning is aangesteld. De daar-door ontstane toestand is alzo deze, dat er enerzijds een wereld is in velerlei Staten en Koninkrijken ingedeeld, en dat daarboven en daartegenover nu optreedt één heel ander rijk onder één Koning, die daartoe van God gezalfd is; en het einde hiervan is, gelijk het in Openb. 11:15 heet, dat alle de koningen der wereld aan dezen eenen Koning onderworpen worden. Dan zullen alle aardsche heerschappijen, machten en krachten“ zijn te niet gedaan, die ene Koning zal heer en meester over heel de wereld zijn, de eenheid zal hersteld zijn, en als eens de Christus alle zijn vijanden aan zijn voeten zal onderworpen hebben, dan zal Hij ook zelf zijn eigen Koninkrijk aan Hem die er hem toe riep, over geven. Dan zal hij als Koning geheerscht hebben over heel de wereld, maar dan zal ook het einde er zijn en alles Gods onmiddellijk onderworpen worden. Ook in Efeze 1:19—23 wordt deze zelfde uitkomst naar een beeld van die dagen aangeduid, als 't feit, dat deze Koning in het Koninkrijk Gods gezeten is „aan de rechterhand des Vaders“, verre boven alle Overheid, alle heerschappij, en macht en kracht, ja boven allen naam die genoemd wordt niet alleen in de geestelijke sfeer, maar ook op deze aarde, d.i. in deze wereld. De Christus is de Koning der koningen, de Heere der heeren. En het is des Vaders welbehagen, dat in Hem al de volheid wonen zal, zóó zelfs, dat alle dingen „te samen bestaan door Hem“.

De vraag is nu maar, hoe we deze twee met elkander in verband hebben te brengen, dat enerzijds de deeling en splitsing van de ene menschelek in volken en Staten door God zelf in zijn Gemeene Gratie gewild is, en dat aan den anderen kant de eenheid van ons geslacht gehandhaafd wordt in het Koningschap van Christus, en dit wel zoo, dat eenmaal de Staten weer ondergaan, en er niets dan de eenheid van het ene Koninkrijk van Christus zal overblijven. Daarop toch komt het, zoo we het Koningschap van Christus in verband met het Staatsleven verstaan willen, in hoofdzaak aan. Om hierin nu een klaar inzicht te verkrijgen, moet er met hand en tand aan worden vastgehouden, dat de in-deeling van de menschelek in Staten en volkeren niet in de Scheppings-idee lag, maar om der zonde wil, en om haar alleen, is ingetreden. Ware geen zonde de eenheid van het menschelek geslacht komen verstoren, zou zou aan geen Overheid behoefte zijn geweest; er ware geen ongebondenheid der menschen te binden geweest; er zou ook geen rechtsbedeeling zijn geweest, waar van zelf allen in het spoor der gerechtigheid wandelden; en ook waar oorlog ondenkbaar was, zou geen leger gevormd zijn en aan geen Veldheer die ter overwinning kon leiden, gedacht zijn. Vanzelf zou er vrede in elken kring, vrede in elk gezin, vrede over heel de wereld geheerscht hebben. Aan regel noch ordinantie zou behoefte zijn gevoeld, waar allen de wet Gods in hun hart geschreven hadden, en geen anderen drang kenden dan om naar de wet Gods te leven. Gelijk een gezond lichaam geen behoefte heeft aan medicijn of verband, zoo heel het menschelek geslacht vanzelf uit eigen aandrift in goede orde geleefd hebben. En ook al had het menschelek geslacht zich over heel de aarde in zijn miljoenen en miljoenen uitgespreid, het menschelek leven zou vanzelf, zonder eenigen uitwendigen band, langs het rechte spoor zich van gelukstaart naar gelukstaart hebben voortbewogen. Doch door de zonde werd dit alles anders. Zoodra de zonde stordt, splitsend en verdervend intrad, waren er rechtens, was er een leger, was er politie, was de uitvaardiging van regelen en ordinantien, en een macht om ze met dwang te handhaven, onmisbaar. Zoodanige regeling was intusschen, daar ze in menscheleke handen was gelegd, te zwak om heel de menschelek als eenheid te kunnen omvatten. En die zwakte nu was oorzaak, dat of alles in een chaos zou verward zijn, of wel dat de

grote, éne menschelek gesplitst moest worden, en onder machten moest worden gesteld, om in kleine afdeelingen voor ons geslacht mogelijk te maken, wat in de menschelek als geheel genomen niet voor verwezenlijking vatbaar was.

Die in-deeling van de menschelek in Staten en volken echter was geen vondst van de wijsheid der menschen, maar werd door God zelf in zijn Gemeene Gratie teweeggebracht. De menschelek wilde velerlei eenheid van ons geslacht tegen alle deeling en splitsing verwerpen. Vandaar Babel, en vandaar de gedurige pogingen om de Staten in één wereldrijk op te lossen. En dit nu is de groote betekenis van de Sprakenverwarring, dat God zelf hierdoor de in-deeling van de menschelek in volken, natien en Staten te voorschijn heeft geroepen. God Almachtig heeft in het leven van ons geslacht ingegrepen, om die deeling tot stand te brengen. De gedachte er van, en de verwezenlijking van die gedachte is niet uit den zondigen mensch, maar is uit Hem. Door de deeling der éne taal in velerlei talen heeft Hij de menschen in natien en groepen ingedeeld, en uit deze in-deeling is vanzelf het Staatsleven opgekomen; een Staatsleven dat vanzelf de behoefte aan een Overheid met zich bracht, en er even natuurlijk en vanzelf toe geleid heeft, dat alle volken besleffen, hoe deze Overheden hun gezag aan Hooger macht ontleenden en regeerden bij de Gratie Gods.

Deze in-deeling van de éne menschelek in de veelheid van Staten, en daartegenover de handhaving van de eenheid der menschelek in het éne Koningschap van Christus, zijn alzo twee. Alle Staatswezen en alle overheid en alle nationaliteit is uitloefsel niet van de Bijzondere genade, maar van de Gemeene gratie, en gaat dus niet van Christus als onzen Koning, maar van God uit in zijn algemeen wereldbestuur. Nooit heeft eenig Vorst zich Koning bij de gratie van Christus genoemd, maar altijd bij de gratie Gods. Het Staatsleven en de Overheid zijn er laag er de Christus verschijnt. Ze bestaan beide bij alle volken, niet alleen waar een Christenbevolking is, maar evenzoo in heidenseke landen, en onder de macht van den Islam. Ze houden geen verband met het mystieke Lichaam van Christus, maar behooren tot de algemeen menscheleke ordening. Ze hebben gebloeid in landen waar de naam van Christus nog nooit genoemd was. Ze gaan, als we het scherp mogen uitdrukken, geheel buiten de verschijning van den Christus om. Ja, sterker nog, waar de Christus ten leste verschijnt, keert en het Staatsleven en de Overheid zich aanstands tegen den Christus, zoowel in Herodes en Pontius Pilatus, als daarna in de bittere vervolging die Staat en Overheid aan de Christenen hebben aangedaan, niet alleen onder de Romeinsche Keizers, maar evengoed in Japan en China, toen de Zending in de 16e en 17e eeuw ook deze landen binnentog.

De in-deeling van de menschelek in Staten is alzo een van God gegeven middel geweest, om de chaotische verwildering van ons geslacht te stuiten. Wel kan men zeggen dat de Gemeene gratie, die hierin sprak, het terrein voor de komst van Christus geëffend heeft, maar krachten haar aard en natuur staat ze buiten het Koninkrijk der hemelen, buiten het Koninkrijk van Christus, en staat ze eer tegen zijn Koningschap over, dan dat ze hem als den eenigen Koning eeren zou. Toen de Christus, als vrucht van zijn zelfvernedering en lijden, uitermate zeer verhoogd is en gezet is aan Gods rechterhand, was hiertoe reeds in kiem de overtoelligwording van het Staatsleven en zijn vernietiging gegeven. Jezus Koningschap zou niet een nieuw Koningschap naast de Koninkrijken der wereld zijn, maar over alle deze heerschen en ze hun zelfvernietiging tegemoet voeren. Satan wist het wel, toen hij tot Jezus zeide: „Al deze Koninkrijken zal ik u geven, indien ge nedervalt en mij zult aanbidden.“ Het Staatsleven en de Overheid vormen een intermezzo, d.w.z. ze zijn voor een tijd. Zoolang in de wereld de boosen en goeden nog dooreengemengd zijn, en de ongerechtigheid de gerechtigheid zoekt te verdringen, zijn ze onmisbaar. Zoolang de krankheid der zonde voortwoerkt, is het verband, dat ze aan het lichaam der menschelek aanleggen, nog strikte noodzakelijkheid. Maar wijl Jezus gekomen is, om weder te komen, en bij zijn wederkomst de boosen en goeden te scheiden en alle ongerechtigheid ter neder te werpen, is daarmee vanzelf het oogenblik geprofeet, waarop alle reden van bestaan zou voor den Staat als voor de Overheid zal wegvallen.

In het optreden van het Staatsleven en de Overheid is geen blijvende toestand

ontstaan. Veeleer is het een toestand die indruischt tegen de Scheppingsgedachte. Volgens den eisch van de Scheppingsgedachte moest het alles één zijn; één zijn niet door uitwendig aangelegde, maar door geestelijke, innerlijk saambindende kracht. Vandaar dat niet de mensch, maar alleen Christus de eenheid herstellen kan, juist doordat hij die eenheid niet zoekt in uitwendigen band noch in geweld, maar in het geestelijk omzetten van den geest des menschen, het uitbranden van de zonde, en het te niet doen van de schuld, die de verdeeldheid had doen opkomen. Vandaar dan ook, dat de apostelen er gedurig op wijzen, hoe de Christus tot deze aarde komt niet als tot een hem vreemde wereld, maar tot een wereld in wier schepping hij als het Eeuwige Woord zelf de natuur en den aard der dingen bepaald had, en er zelfs nadruk op leggen (Col. 1:16 v.v.), dat door Hem alle dingen geschapen zijn, dat hij voor alle dingen is, en dat alle dingen te saam bestaan door Hem. Met Jezus valt de scheidsmuur, omdat hij alleen machtig is de oorzaak van onzen eeuwigen honger en kommer weg te nemen, de ziektekiem die de deeling veroorzaakt had, te vernietigen, en hierdoor vanzelf de eenheid weer uit de Scheppingsidee zelf te doen herleven. Doch om dit doel te bereiken, moest een tusschen-periode worden ingeluid; een periode waarin de geestelijke eenheid nog niet kan doorklinken, waarin deswege de in-deeling van Staten onder Koninkingen of Overheden nog moet standhouden; en waarin inmiddels toch het groote werk van de terugbrenging der eenheid van ons geslacht moet worden doorgezet. Daarvoor is het Koningschap van Jezus in het leven geroepen, daartoe heeft God zijn heilig Kind tot Koning gezalfd. En vandaar dan ook, dat hij het verschijnen van den Christus, Johannes hem niet in de eerste plaats als Zaligmaker, maar met nadruk als Koning aankondigt. Immers zijn roepen is steeds, dat het Koninkrijk der hemelen nabij is gekomen, en Jezus, zelf optredende, begint evenzoo met zijn zaligmakende genade, maar zijn Koningschap op den voorgrond te stellen. Ook zijn eerste verkondiging toch is, dat het Koninkrijk nabij is gekomen. En als hij voor Pilatus staat, is het nog zijn belijdenis, dat hij de Koning is, en om Koning te zijn in de wereld is gekomen. Ook op zijn Kruis stond niet zijn eereitel van Zaligmaker, maar van Koning. De toestand in deze tusschenperiode is alzoo, dat de Staten voortbestaan; en dat de koningen der aarde hun scepter blijven voeren; maar dat hoog boven en over alle deze koningen der aarde de Zone Gods en Zoon des menschen als Koning wordt ingezet, om een Rijk te vestigen dat niet uit de aarde is, maar door hemelische kracht zich zal handhaven.

„Het is volbracht.“

[GOEDE VRIJDAG.]

Toen Jezus dan den edik genomen had, zeide hij: Het is volbracht. En het hoofd buigende, gaf den geest.

Joh. 19: 30.

Het „Volbracht“ van Golgotha valt in één enkel, diep uit het hart gescheurd, woord, naam, en de vervulling van Gods Raad, en de voleinding van het Verlossingswerk door den Middelaar, en de bevestiging van ons eeuwig Behoud.

Ook het einde der smart sprak er in. Het lijden van Jezus was zoo aangrijpend, zoo afmattend, zoo uitsputtend geweest, naar ziel en lichaam beide. Het was heel den nacht en al de uren van den dag, zonder tusschenpoos, rusteloos doorgegaan. Niets was hem gespaard, en de felle bitterheid van zijn vijanden had hem onder dit lijden telkens weer gekweld en gekwetst. Elendelijk kon Jezus bijna niet meer. Zelfs zijn stem begaf hem, en de tong moest hem nat gemaakt, zoo hij het Volbracht konnen uitspreken.

Daar lijden heeft Jezus niet in onaanvaardelijkheid geleden. Geen ogenblik mag de gedachte bij ons opkomen, dat onze Heiland, gedragen als hij was door zijn Goddelijke natuur, boven het lijden verheven was, en minder lijnend dan een onzer de smarten des doods zou hebben gevoeld. Hij was onze één, den broederen gelijk geworden, zijn menscheelike natuur was naar het vleesch en bloed der kinderen. Van verlaaging, van afstomping van het menscheelike gevoel kon daarom in Jezus geen sprake zijn. Eer ontvingt ge den indruk, dat Jezus in tijdsgevoelheid ons verre te boven ging. Zijn indrukken waren zoo veel dieper. En zooals geen onzer dien naam ontvingen kan, in Man van Smarten Jezus' eigen naam geweest. Nu brengt alle pijn evenals alle smart den natuurlijke drang met zich, dat wie pijn lijdt er alles op zet om die pijn te doen eindigen, of althans dat we, waar we die pijn nu eenmaal moeten doormaaken, het heimwee naar het einde er van in ons voelen opkomen. Lust in pijn ware onmenscheelike, en ook in Jezus' menscheelike gevoel moet daarom wel, al die uren lang, het zuchtend verlangen naar het einde gewoond hebben. En nu Jezus dan eindelijk dit einde genaderd zijt en de beker der smarten is geleidigd, en nu de doodstrijd ontbonden is, het sterven zelf schier als een verlossing kan worden begreep, nu klinkt ons in dit Volbracht de kreet der bevrijding tegen. Het lijden is doorstaan, de smart is doorworsteld, er hij sterft nog een bede tot zijn Vader en 't zal alles voleind zijn. De dood zal hem de verlossing brengen, en daarom, in dit „Het is Volbracht!“ spreekt ook het gevoel van verademing, dat nu de laatste teug uit den bitteren drinkbeker staat gedronken te worden.

Maar toch, niet dit was de diepe zin, waarin Jezus zijn „Het is volbracht“ aan 't Kruis, eer hij stierf, uitspreekt.

Het lijden van Jezus begon niet eerst in Gethsemane, of op Golgotha voleind te worden. Onze Catechismus spreekt het zoo teeder en zoo juist uit: „Dat hij aan lichaam en ziel, den gansen tijd zijns levens op aarde, maar inzonderheid aan het einde zijns levens, den toorn Gods tegen de zonde des gansen menscheelijken geslachts gedragen heeft.“ Het lijden van Jezus begon in de zelfvernietiging toen hij de gestaltenisse eens dienstknechts aannam en den menschen is gelijk geworden. Het lijden ging voort en verder, toen hij, in gedaante gevonden als een mensch, nuchtelijke vernederde. En het lijden werd voleind toen hij in die vernedering, na zijn zelfvernietiging, gehoorzaam geworden is tot in den dood, ja, den dood des Kruises. Het Goddelijk Messiasprogramma kon geen ander zijn, en zoo was het dan ook aan de profeten voor hun zielsorg getekend: „Een lam dat stom is voor dien die het scheurt, en zijn mond niet opendoet“.

Daar alles moest in lijden volbracht worden. Van af in Maria zijn ontvangenis in onze verzwakte natuur en het sinneren in de Kribbe te Bethlehem; en zoo al die drie en dertig jaren door, zijn luiervoren voor de zonde der wereld te midden waarvan hij leefde: zijn in zijn eigen ziel zich terugtrekken voor het demonische, dat hem van alle zijden omringde; zijn teleurstelling bij schier een ieder met wie hij in aanraking kwam, tot bij zijn eigen jongeren. Altoos die haat en die smaad, die hoop en die schimp die hem achtervolgden. Die afstootende waar zijn hart altoos aantrekking zocht. Dat gedurig dreigen om hem te pijnigen, ja, te doden. En toen die laatste week, met haar heilse bitterheden, dat verraad van Judas, dat terven en tarten van de priesters, dat ruw spotten van Herodes en ruw toetasten van de Romeinse soldaten. En eindelijk de laatste van al, dat doodspellende Kruis.

Maar ook in dit alles school de heerlijkste belofte. Het was het Goddelijk programma van het lijden van den Man van smarte, maar tegelijk was het 't Goddelijk programma voor de redding der wereld, en voor het redden in die wereld van de eere zijns Gods. Het gold niet een worsteling met menschen, maar een worsteling met demonen, een terugdringen van satan, een doen triomfeeren van der uitverkorenen behoud, van den raadslag Gods over den onheiligen opstand van den Boze. Dit alles zag Jezus klaar voor zich, toen hij zich vernederde en in onze menscheelike natuur inging. Die zelfvernederde was een vernedering die hij gruwde, waartoe hij zich wilig geleend heeft, waarbij hij alles vooruitzag en vooruit wist, wat hem te wachten stond, en waar hij toch met een oneindig diepe liefde op inging, om den raad des Drievienigen Gods over satan te doen zegeren en den menschen, die naar Gods beeld geschapen was, eeuwige behoudenis aan te brengen.

Onder die bange levenszaak heeft Jezus drie en dertig jaren gewoond. En nu is 't eindelijk doorgegaan. Na komst de verheerlijking naar Gods raad, nu komt het heil van zijn verlossing, en de onuitsprekelijke heilige vreugde, die daarbij Jezus menscheelike hart doortintelt, die is het die, eer hij sterft, haar heilige uiting vindt in dié plechtige, in dié solennelle: *Het is volbracht!*

En zoo verstaan wordt dit: *Het is volbracht!* van zelf het laatste woord van vertroosting dat Jezus van het Kruis ons, als zijn verlossing, toeriep. In dit woord toch bezegelt Gods Zoon ons zelf de volkomen vrucht van zijn Verlossingswerk. De laatste twijfel, of onze redding wel volkomen zou zijn, wordt door dit diep-aangrijpende woord van Jezus uit onse bekommerde ziel gescheurd.

Just voor wie ten leven gaat, is de worsteling met schuld en zonde zoo bang. De wereld weet daar niet van. Zij lijdt er niet onder. Zij worstelt niet in het zelfvernietigend besef van schuld en zonde. Ze lacht veel meer over den afgrond die haar van God scheidt, heen. Ook de tijd-geloovige weet hier niets van. Voor hem is het als van zelf sprekend dat Jezus voor hem stierf, en hij vindt het goeden natuurlijk, dat hij door wat Jezus deed van alles af is. Maar zoo staat 't in het hart van den waarachtig geloovige niet. In diens hart prikkelt schuld en zonde gedurig weer tot zelfveroordeeling en komt telkens weer de vraag op: zou het mij alles zijn kwijtscheldend? En, o, het kan soms zoo lang duren, eer op die vraag de volle verzekerdheid doorkomt. Just de ernst, waarmee de strijd tusschen zonde en heiligheid zich aan hem opdringt, maakt het voor hem soms gansch ongelukkig, dat hij toch waarlijk wel een kind van zijn God zou zijn.

En in die bange worsteling is het dan zoo heerlijk, zoo hij 't op Golgotha belustieren mag, hoe zijn Heiland, voor zijn sterven, het ook hem toeroept: *Het is volbracht!* Volbracht ook voor u. Niet ten deele, maar geheel volbracht. Er behoeft niets meer bij. Er kan niets meer bij. Tot in haar oneindige diepte is uw schuld verzoend, tot uit merg en been uw zonde van u genomen. God zelf heeft uw verzoening voleind in het lijden en sterven uws Heilands. Er is niet maar een poging tot uitredding gedaan, maar de poging heeft ten einde toe haar doel bereikt. Gij zijt verlost. Het is alles voleind. De laatste teug uit den drinkbeker is geleidigd. Het is volbracht!

Daar rust dan onse ziel in, en daarom spreken we van den „Goeden Vrijdag.“ Als weer de dag terugkeert, waarop we met heel de Christenheid den dood onzes Heeren gedenken. Goed is ons die dag, in den diep intensen zin, dien we in dat spreken van den „Goeden Vrijdag“ leggen. Jezus lijdt niet maar voor ons, en sterft niet maar voor onse zonde, maar, eer hij sterft, geeft hij in dié Volbracht ons nog de zalige verzekering, bovendien, dat de strijd voleind, het doel bereikt, de worsteling voldongen is, en dat al wat tot onse zaligheid noodig was, door hem is volbracht. En als straks dit zegel van het Volbracht nogmaals door God zelf bezegeld wordt in Jezus' opstanding, en in zijn opvaren ten hemel, en in zijn zitten aan Gods rechterhand, dan blijft er maar één ding nog aan toe voegen, opdat het heil voor eeuwig uw eigen deel zij, en dat één is, dat gij 't al zult gelooven.

Ge staat dan in uw heilige gedachte zelf bij 't Kruis. Ge ziet aan het verbleken van Jezus' gelaat, dat 't oogenblik van sterven voor u Jezus gekomen is. En als hij dan den edik indrukt, om u nog 't één grote woord van algemeene vertroosting toe te roepen, en ge hoort hem dan ook u toevoegen: *Ook voor u is het volbracht!* — dan aarzelt ge niet meer, en dan vraagt ge niet meer, maar dan knielt ge neder in aanbidding en in eeuwig dank, en ge gelooft, dat het ook voor u volbracht is, ge gelooft u Heiland die 't al voor u doorworstelde, en die, nog eer hij sterft, dié Volbracht tot in uw ziel doet doordringen, of 't Ook voor mij volbracht! de jubeltoon mocht worden, waarmee u hart op dit Volbracht van u Heiland terugslag geeft.

Amsterdam, 18 Maart 1910.

Het college van collectanten der Remonstrantsche gemeente te Rotterdam vierde onlangs zijn 250 jarig bestaan met een feestelijke maaltijd. De spijkaart vermeldde niet alleen de gerechten, maar voegde bij elk gerecht een „toepasselijke bijbeltekst“. Reeds op zich zelf is zulk een misbruiken van den Bijbel af te keuren; maar nog erger was, dat hier metterdaad profanatie van het heilige werd gepleegd. Bij een schotel kip werd het woord van Christus geplaatst: „Aansiet de vogelen“ (Matth. 6:26); bij een kreeftenschotel het woord uit Ps. 35:4: „Laat ze achterwaarts gedreven en schaamrood worden“; bij de vruchten: „van de vruchten der boom des heils zult gij eten“ (Gen. 3:2) en bij het dessert, waarna de heeren zich met een sigaar zouden vermaken, stond aangegeven Matth. 24:6: „Nog is het einde niet“ en Ex. 19:18: „En zijn rook ging op“. Al willen we aannemen, dat dit alles niet als opzettelijke spot met den Bijbel bedoeld was, toch toonen de aangegeven voorbeelden, dat hier misbruik van Gods Woord plaats vond, te stuitender en ergerlijker, omdat een kerkelijk college zich deze „aardigheid“ veroorloofde.

Niet alleen antirevolutionaire en roomsche bladen protesteerden tegen deze profanatie van Gods Woord, maar zelfs liberale en neutrale bladen als de *Nieuwe Courant* en de *Telegraaf* spraken openlijk hun afkeuring uit over deze handelwijze. „Een smakeloos idee vooral van broeders des geestelijken levens kan men zich niet denken“, schreef de *Nieuwe Courant*.

Eigenaardig is, dat juist *De Hervorming* zich haast tegen dit eenparig afkeurend oordeel op te komen en 't min of meer voor de heeren collectanten opneemt. Ze vindt, dat het spelen met bijbelteksten nu wel niet van „bijzonder fijnen smaak getuigt“ en ze acht het ook „tafeltoes“, omdat „de bijbel nu eenmaal in het volksbewustzijn een andere plaats inneemt dan eenig ander klassiek geschrift“, maar daarmede is dan ook alles gezegd. Van profanatie, van „onheilige gemeenschap met het heilige“ was geen sprake. Hoogstens van een toegeven in jeugdigen overmoed aan een „luim“.

Zachter en verschooner kon de zaak zeker niet worden voorgesteld. *De Hervorming* niet bij de Remonstrantsche broederschap haar beste vrienden, en het bloed kript, waar 't niet gaan kan. De heeren collectanten zijn in de leerschool van 't modernisme groot gebracht en weten dus, dat de bijbel niets meer is dan een gewoon geschrift. En al was 't tactvoller geweest, om die wetenschap niet op deze wijze te lichten, de eigenlijke schuld van de ergernis ligt toch bij het domme volk, dat nog altoos in den Bijbel een soort heilig boek ziet.

De theorie der „lijdelijkheid“ neemt onder de Gereformeerde broeders in de Hervormde Kerk steeds bedenkelijker proporties aan. Wezen we onlangs op een merkwaardige uitspraak in *De Waarheidsvriend*, niet minder teeknend is wat thans in *De Gereformeerde Kerk* wordt gevonden.

„Een inzender vroeg, of ingeval een collator (d.w.z. een heer van een plaats, die een predikant kan aanwijzen) iemand verkliest, tegen wiens belijdenis de Kerkeraad bezwaar heeft, of de Kerkeraad dan kan weigeren zulk een predikant te beroepen? Het antwoord op deze vraag kan natuurlijk niet anders wezen, dan dat de Kerkeraad nooit iemand als predikant mag beroepen, die tegen Gods Woord en de belijdenis der Kerk ingaat. De volle verantwoordelijkheid van het beroep rust toch op den Kerkeraad en op hem alleen. Zelfs toen de Overheid met geweld het patronaat handhaafde, heeft de Dordsche Synode dat uitgesproken, dat de patronen niemand mochten presenteren aan de buiten eenige suspensie zijn van eenige ongezondheid in de leer en voor den Kerkeraad het recht gemeinteneerd om den gepresenteerden persoon te mogen verwerpen zoo zijn gaven of manieren de Kerk niet aanstaan. Hierover is althans onder de Gereformeerde vaders nooit verschil van gevoelen geweest.

Maar *De Gereformeerde Kerk* weet het beter.

Al dat „getrouw“ willen zijn van zulk een Kerkeraad is maar hoogmoed. „Men heeft, zoo schrijft ze, tegenover de menschen wel heel trouw gedaan, maar den Heere God heeft men eigenlijk niet erkend. Men heeft de zaak zelf beslecht, in plaats van de zaak door Hem te laten beslechten.“ Wat men dan doen moet?

Men moet de zaak „in den gebede toebetrouwen aan Hem, Die ook de harten der grooten leidt als de waterbeken“.

En dan?

„Dan zullen wij er zeker niet veel eer mede inleggen. Dan zullen wij straks niet te pochen hebben op hetgeen wij gedaan hebben.“

„Maar dan is de zaak in handen van Hem, Die leeft en regeert en het gebed hoort. Die een weg weet, waar wij geen uitweg zien. En Die machtig is om wonderlijk er door te helpen degenen die waarlijk het heil verwachten van Hem alleen“.

Zoo worden degenen, die nog getrouw willen zijn, bespot, als zoekers van eigen eer aan de kaak gesteld.

En wat nu de achtergrond is?

Zet men door, zoo zegt de redactie, dan komt er conflict. Conflict tusschen den Collator en den Kerkeraad. En vóór alles moet conflict worden vermeden.

Conflictvrees is de ban, die op deze broeders rust.

En daarom moet het volk den weg der valsche lijdelijkheid opgestuurd.

Gij moet niets doen dan bidden. God zal het doen, als men 't van Hem alleen verwacht.

't Klinkt zoo innig vroom.

Maar wat zoude ge zeggen van een vader, die, wanneer een moordenaar in zijn huis binnendrong en zijn kinderen wilde doden, in plaats van tot het laatste toe voor zijn kinderen te strijden, op zijn knieën ging liggen bidden, en sprak: „Heere, gij kunt de harten leiden als waterbeken; ik zal me niet als een getrouwe aanstellen; Gij moet mijn kinderen beschermen; ik verwacht het van U alleen“. En dan rustig toezag, dat die moordenaar de handen uitstak naar zijn kroost.

Niet waar, ge zoude van zulk een vader een afschuw hebben. Vooral wanneer die „vrome“ man er dan nog bijvoegde: verzet ik me, dan komt er conflict, en conflict in mijn huis, dat nooit.

En staat het in dit geval dan anders?

De Kerkeraad is geroepen, geroepen van Godswege, om te waken over de zielen hem toebetrouwd. Hij mag geen wolf in schaapevleeskleed in de school binnen laten. De huurling vliedt, zegt Christus, maar de goede Herder stelt zijn leven voor de schapen.

En als nu een of ander heer, die naar Goddelijk recht in de Kerk van Christus niets te zeggen heeft, een moderneren of socialistischen domine aan de gemeente wil opdragen, dan moet de Kerkeraad vooral niet „getrouw“ zijn door beslist te weigeren zulk een ongelooft te beroepen.

Blijven is het eenige wat de Kerkeraad doen mag.

Want God moet het doen!

Arme schare, die zoo wordt onderwezen.

Een dogmatisch geschil?

XXV.

Het woord *Hades* in het Nieuwe Testament, dat bijna overal in citaten of beidspraken aan het Oude Testament ontleend, gebruikt wordt; en de vertaling is van het Hebreeuwsche Scheol moet daarom niet naar de mythologische voorstellingen, die de Grieken van den Hades hadden, worden verklaard, maar heeft dezelfde betekenis als Scheol in het Oude Testament, — dat is de slotom, waartoe ons vorig artikel ons leidde.

Met dezen sleutel in handen dient thans onderzocht, of de betekenis van het woord *Hades* in het Nieuwe Testament tot haar recht kan komen. Daarin ligt dan tevens de proef op de som, of onze opvatting juist was, of niet.

Na hebben we vroeger gezien, dat in het Oude Testament het woord Scheol, dat eigenlijk kloof of inzinking betekent, meestal gebruikt wordt voor het graf, in algemeene zin genomen als de groeve der vertering met al den jammer en de ellende, die door den dood over den mensch naar ziel en lichaam komt. Dood en Scheol worden in het Oude Testament altoos verbonden; wie sterft daalt naar de Scheol neer. De Scheol is het gevolg van den dood; ze omvat daarom zowel het graf, d.w.z. de plaats, waar het doode lichaam heengaat, als den staat der afgescheidenheid, waarin de ziel na het sterven verkeert.

In dien zin nu wordt het woord *Hades* gebruikt in I Cor. 15:55, waar de Apostel letterlijk de woorden uit Hosea 13:14 aanhaalt: „Dood waar is prikkel, *Hades* waar is uw overwinning!“ Laten we de afwijkende lezing, die hier niet *Hades* heeft, maar in het tweede lid het woord *dood* herhaalt, rusten, dan blijkt toch uit het redebeleid van den Apostel genoegzaam, dat het woord *Hades* hier niet door schimmernij vertaald kan worden. Immers de Apostel spreekt hier over de opstanding der lichamen. Heel I Cor. 15 is een aangrijpend betoog om de waarheid van de opstanding des vleeschens ons duidelijk te maken. In de vlak voorafgaande verzen staat: „wanneer dit verderfelijke onverderfelijkheid zal hebben aangedaan en dit sterfelijke onsterfelijkheid zal hebben aangedaan, alsdan zal het woord geschieden, dat geschreven is: de dood is verslonden tot overwinning. Dood waar is uw prikkel, *Hades* waar is uw overwinning?“ Deze triomfeerende uitroep slaat dus op de opstanding der geloovigen ten jongsten dage, want daarvan is hier sprake.

Dood en *Hades* zijn hier synoniem, ze drukken beide hier dezelfde gedachte uit. Gods kind sterft, komt schijnbaar in de macht van den *Hades*, want „het lichaam wordt gezaaid in verderfelijkheid“ (vs. 42). Maar bij de opstanding blijkt, dat deze overwinning een nederlaag wordt: „maar Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door onzen Heere Jezus Christus“ (vs. 57). Die overwinning ligt juist in de opstanding van het verderfelijke, natuurlijke, zwakke lichaam tot onverderfelijkheid, kracht en eere. Van de *ziel* is hier zelfs niet met één woord sprake; en wordt alleen over het lichaam gehandeld, *Hades* zou men daarom hier het best door graf kunnen vertalen.

In gelijken zin wordt het woord *Hades* ook gebruikt in Hand. 2:37 en 31, waar de Apostel Petrus het gebruikt in verband met Christus' opstanding uit de dooden. Petrus haalt hier het woord van David uit Ps. 16:10 aan: „Gij zult mijne ziel in den Hades niet verlaten, noch zult Gij uwen Heilige overgeven om de verderving te zien.“ De Hollandsche vertaling *hel* is hier, evenals in I Cor. 15:55, onjuist, gelijk de Kantteekenaar zelf ook opmerkt, want Christus' ziel kan niet gezegd worden, dat ze na den dood naar de *hel* is gegaan. Bovendien, waar de Apostel er met nadruk op wijst, dat dit woord niet in David zelf vervuld is geworden, zou daaruit volgen niet alleen dat David's ziel in de *hel* is geweest, maar dat zij daarin ook door God verlaten is; wat in strijd is met al wat de Schrift ons leert. Ook de uitlegging, dat met de *hel* hier niet bedoeld is de plaats der verdoemenis, maar de heilse smarten en benauwdheden, moet als onjuist worden

afgewezen. Immers deze heilse smarten en benauwdheden bestonden juist daarin, dat Christus aan het kruis door God „verlaten“ is geworden, en hier wordt van Christus getuigd, dat Hij in de „hel“ door God „niet verlaten“ is geworden. Vraagt men wat de Apostel dan bedoelt met deze raadselachtige woorden, dan kan de bedoeling het duidelijkst blijken uit wat de Apostel bij wijze van tegenstelling van David zegt. De Apostel grondt toch heel zijn redebeleid hierop, dat David dié profetische woord niet van zich zelf kan hebben gezegd, aangesien het in hem niet is vervuld geworden. Hoe toont de Apostel dit aan?

„Het is mij geoorloofd, zeg hij, vrij uit te spreken van den patriarch David, dat hij beide gestorven en begraven is en zijn graf is onder ons tot op dezen dag.“ (vs. 29) Uit het feit, dat David stierf, begraven werd en in dié graf bleef, blijkt dus, dat Ps. 16:10 niet op David zelf kon slaan, maar dat David „dit voordienende“ (nl. dat de Christus uit hem geboren zou worden) gesproken heeft van de opstanding van Christus, dat *zijn* ziel niet is verlaten in den Hades, noch *zijn* vleesch verderving heeft gezien.“ (vs. 31) Verschillende uitleggers hebben daarom gemeend, — en onder de Gereformeerden was dit zelfs de meest gangbare exegese, — dat *Hades* hier eenvoudig het graf beteekende. Toch blijft tegen deze uitlegging dié gewichtige bezwaar gelden, dat de Apostel hier niet spreekt van het lichaam, maar van de *ziel* van Christus. En al is het waar, dat in het Oude Testament het woord *ziel* wel gebruikt wordt in den zin van *persoon*, soms zelfs van een gestorven persoon en het dan de betekenis krijgt van *lijk*, toch schijnt het te gekunsteld deze uitlegging hier over te nemen. De Apostel maakt toch blijkbaar onderscheid tusschen Christus' *ziel* en *zijn vleesch*, d. i. zijn gestorven lichaam. Van het laatste wordt gezegd, dat het de verderving niet heeft gezien, van het eerste, dat het in den Hades niet is verlaten geworden. Juister is het daarom, den *Hades* in verband te brengen met de „smartes des doods“, waarvan de Apostel in vs. 24 spreekt. Want hij zegt, dat „God de smarten des doods ontbonden hebbende, Christus heeft opgewekt, aangesien het niet mogelijk was, dat hij van denzelfden dood zou gehouden worden“. Christus is, dat wil de Apostel zeggen, werkelijk in den dood ingegaan; Hij is in de macht des doods geweest naar lichaam en ziel. Zijn vleesch daalde neer in het graf, zijn ziel kende de „smartes des doods“, want ook voor Hem was de scheiding van ziel en lichaam een werkelijke smart. Maar God heeft Christus' ziel niet verlaten, niet overgegeven aan die macht des doods, en niet toegelaten, dat zijn vleesch de verderving van het graf zou zien. Hij heeft de smartes des doods ontbonden, Christus uit de dooden opgewekt, het eeuwige leven Hem geschonken. Maar hieruit volgt niet, dat de *Hades* hier bedoeld is als een bepaald schimmernij, waarheen Christus' ziel na het sterven zou gegaan zijn. Dan zou de Apostel toch in strijd komen met Christus' eigen woord, toen hij stervende zijn ziel in de handen Zijns Vaders beval en tot den moordenaar aan het kruis gezegd heeft: Heden zult gij met mij in den Paradijs zijn. Dat Paradijs toch heeft niets te maken met een onderaardsch schimmernij, maar bevindt zich, gelijk de Apostel Paulus in II Cor. 12 uitdrukkelijk verklaart, in den derden hemel, den hemel der gelukzaligheid.

Ook hier mag de *Hades* niet genomen als een bepaalde verblijfplaats voor de afgestorven zielen, waar ze voorlopig worden opgenomen, maar drukt het den staat des doods uit, waarin Christus verkeerd heeft gedurende zijn verblijf in het graf.

Oageveer in denzelfden zin wordt het woord *Hades* ook gebruikt in de Openbaring van Johannes. Op het vierde plantsen, waar het woord voorkomt, in Op. 1:18, 6:8, 20:13 en 14, is het altoos met den Dood verbonden en treden *Hades* en Dood naast elkander op. Eigenaardig is echter aan de Openbaring, dat beide voorgesteld worden als levende, persoonlijke machten en dus gepersonifieerd worden. Dit hangt saam met de Apocalyptische profetie, die de verschillende machten, die op aarde werken, als persoonlijke wezens ziet. Zoo is de macht der zinnelijkheid, die in het rijk van den Antichrist zich openbaren zal, geteekend als het *Beest*; de valsche wereldbeschouwing, die zich van de geesten zal meester maken, als de *Profeet*, en het rijk van den Antichrist zelf als een vrouw, de *hoer*, die de volkeren verleidt. En zoo nu geschiedt hier ook met den Dood en den *Hades*. In Openbaring 6:8 wordt zelfs gezegd, dat de Dood op het vale paard rijdt en de *Hades* hem volgt. Wat hier nu onder *Hades* te verstaan is, is niet gemakkelijk te zeggen. De vertaling *hel* is zeker niet juist, want in Openb. 20:14 wordt gezegd, dat de *Hades* eens in den vuurpoel zal worden geworpen worden en de *Hades* kan dus niet de vuurpoel zelf zijn. Maar evenmin is het juist hier den *Hades* op te vatten als een plaats, het schimmernij. Vooreerst toch kan een plaats niet als een *persoon* worden voorgesteld; elke topographische opvatting van den *Hades* lijdt daarop schipbreuk. Wel heeft men gezegd, dat de Dood in Openb. 6:8 vooropgaat om de menschen te doden en daarna de *Hades* als schimmernij volgt om de zielen der gestorvenen in zich op te nemen, maar deze voorstelling klopt niet met wat in Openb. 6:8 staat. Er wordt toch gezegd, dat *hem*, dat is en aan den Dood en aan den *Hades*, macht werd gegeven om te doden tot het vierde deel der aarde. Zij doen dat door het *swaard*, den *honger*, den *dood* en de *wilde beesten der aarde*. Dat zijn de wapenen, waarmee ze optreden om hun last te volvoeren. Dood en *Hades* zijn hier dus beide *verdervende machten*, die de menschen doden. We zouden er

in onze taal door *Dood* en *Hades* Nog verder Openb. 20:13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

Ik dien zel worden, wat „Ik heb de Dood“. Gew dat de Hades is voorgesteld worden opgesleutels zou uitdrukkelijk aanleiding, en tegen deze of zijn. Maar ook saamgevoegd een vesting of deze moeilijke uitleggers den dat de sleutel zeggen willen. Koning van Hades den toing is echt stond: Ik he tot of van de ding nog mog. Dood en Hades noemd en doebonden. „Ik ben den Dood“ den zin van: den toegang. Hierbij komt, de Dood en de voorgesteld. En den Hades en eigenaars uitdrukking in Davids heeft. David de be Hades hadde en graf, tot di ding hen ovi Hem toekomst Hij sluit en n en de Hades ze vermogen macht geeft (

Dr. A. Kuyper schrijft in beel d'agische schied Uitgevers-Maat Van dit plaas ten van Dr. Maatschappij „proeve. Gaarne vesti kan uiteraard wanneer het in Naar uit der 72 platen bewa graven“ zullen uit de Heilige ders van onse verbeelding en Van deze sel met name gen CRANE, ISRAEL VAN UDEN, A De byschiedt door zijn woo pectus zegt, d groot formaat vormen. Maar, zooals graven sullen dienst doen. „Wanneer m vanden, waas bord door „t dood“ 't uiter en weer erin beurtelings all zonder de col schenden.“ Eindelijk zij dat het werk lijksche afteveri vrees (formaat Dr. KUYPER LEIDING, die in Deze Inleidit op het gebied daarin onse ou het woord. Ik wil hier u